

Як вважає А.А.Апресян, в цій семантичній сфері мова є “неправдоподібно марнотратною” [1, 312]. Антропоцентризм категорії оцінки передбачає дослідження, що виходить далеко за обмежений обсяг даної роботи. Тому предметом аналізу в запропонованій статті буде тільки оцінка людини.

Загальна оцінка людини, позитивна і негативна, в ментальному світі виражається в основному позитивною і негативною лексикою (іменниками і прикметниками). У її склад входять також слова, що відносяться до загальноживаної і книжкової лексики. При переносно-метафоричному вживанні вони набувають пейоративної експресії. Не менш численну групу складають зооморфізми і отпредмечені назви, які функціонують в переносно-метафоричному значенні.

У основі оцінки може лежати якийсь зразок, ідеал, стандарт, що є універсальним для багатьох культур і веде свій початок з давніх часів. У людській культурі одним з таких концептів із символічним значенням є зірка. Зірка – це присутність божества; верховна сила; вічне; невмируще; вище досягнення; ангел - веститель Бога; надія. Зірка з різним числом променів зустрічається в багатьох культурах і має різне символічне значення, що майже завжди є позитивним.

Характеристика людини по ступеню значущості в соціальній ієрархії представляється стандартними в кожному мовному колективі оцінками, які співпадають і розходяться за своєю образністю. Використання образних засобів в оцінних моделях є неодмінною властивістю даних мовних засобів. Проте, не всі мовні засоби володіють прозорою семантикою, іноді доводиться виконати етимологічні дослідження, що глибоко йдуть, для пояснення деяких виразів.

Таким чином, оцінка різних якостей людини відіграє важливу роль у формуванні ціннісної картини світу, оскільки розгляд процесів оцінної категоризації і концептуалізації розкриває активну роль людини у сприйнятті та обробці інформації. Перспективним видається дослідження специфіки процесів формування оцінних категорій, особливостей їх організації і мовної репрезентації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Апресян Ю. Д. Лексическая семантика: Синонимические средства языка. – М.: Наука, 1974. – 367 с.
2. Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт. – М.: Наука, 1988. – 341 с.
3. Балли Ш. Французская стилистика. – М.: Изд-во иностр. лит-ры, 1961. – 181 с.
4. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки. – М.: Наука, 1985. – 228 с.
5. Ивин А. А. Логика: Учебник. – М.: Гардарики, 1999. – 352 с.
6. Караулов Ю. Н., Коробова М. М. Индивидуальный ассоциативный словарь // Вопр. языкознания. – 1993. – № 5. – С. 5 – 15.
7. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка // Изв. АН. Серия лит-ры и яз. – Т. 52. – № 1. – 1993. – С. 3 – 9.
8. Маслова В. А. Лингвокультурология. – Москва: Academia, 2001. – 208 с.
9. Телия В. Н. Механизмы экспрессивной окраски языковых единиц // Человеческий фактор в языке. Языковые механизмы экспрессивности / Отв. ред. В. Н. Телия. – М.: Наука, 1991. – С. 36 – 66.
10. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. – Москва: Школа “Языки русской культуры”, 1996. – 228 с.

Разуменко Ф. В.
(Київ)

СТРАТЕГИЯ САМОПРЕЗЕНТАЦИИ У ПАРЛАМЕНТСКИХ ДЕБАТАХ ВЕЛИКОБРИТАНИИ ТА ИТАЛИИ

У статті розглядаються особливості дискурсу парламентських дебатів у Великобританії та Італії на прикладі стратегії самопрезентації. Компаративне дослідження у кросс-культурному аспекті алломорфних та ізоморфних тактик, притаманних стратегії самопрезентації, дозволило виокремити домінуючі та рецесивні риси актуалізації впливу на аудиторію у мовленні британських та італійських парламентарів в інституалізованій комунікації. Цільнооформленість мовлення зазначених комунікантів в межах стратегії самопрезентації досягаються за допомогою емпатичності, метафоризації, аксіологічності та контрастивності повідомлення.

В статье рассматриваются особенности дискурса парламентских дебатов в Великобритании и Италии на примере стратегии самопрезентации. Компаративное исследование в кросс-культурном аспекте алломорфных и изоморфных тактик, присущих стратегии самопрезентации, позволило выделить доминирующие и рецессивные черты актуализации влияния на аудиторию в речи британских и итальянских парламентариев в институализированной коммуникации. Цельнооформленность речи вышеуказанных комунікантов в пределах стратегии самопрезентации достигается с помощью эмпатичности, метафоризации, аксиологичности и контрастности сообщения.

The article touches upon the features of discourse of parliamentary debates in Great Britain and Italy, exemplified by the self-representation strategy. Comparative analysis of allomorphic and isomorphic tactics, inherent in the strategy, within cross-cultural framework, allowed us to point out dominant and secondary characteristics of actualization of influence of British and Italian MP's speech on the audience in the light of institutionalized communication. The integrity of MP's speech in terms of the self-representation strategy is achieved by emphasis, figurativeness, axiological manifestations, and contrast in communications.

Пропоноване дослідження присвячене зіставленню комунікативних тактик в межах стратегії самопрезентації у парламентських дебатах Великобританії та Італії.

Актуальність роботи зумовлена загальною спрямованістю досліджень жанрових особливостей політичного дискурсу у зіставному аспекті, що дозволяє дійти висновків щодо способів досягнення ефективності комунікації з огляду на її лінгвокультурологічні ознаки.

Питання ефективності мовної комунікації невпинно привертає увагу вітчизняних та зарубіжних лінгвістів у галузях дискурсивного аналізу (Н.Д. Арутюнова, П. Дезідері, Ф. Джульєні, Т. ван Дейк, Дж. Чартеріс-Блек, Д. Шифрін), комунікативної лінгвістики (Ф.С. Бацевич, А. Бієд, Т.А. Волкова, Дж. Беккарія, Т. Де Мауро, Д.А. Інфанте, К.Є. Калінін, К.Я. Кусько, К. Міллер, Дж.У. Ньюліп, Р. Уест, Г. Філіпсен). Однак, попри інтенсивний розвиток міжкультурних відносин у сучасному світі компаративний аспект ефективності комунікації у різномовних дискурсах досі не отримав належного висвітлення.

Метою роботи є виявлення аломорфних та ізоморфних тактик у межах стратегії самопрезентації у парламентських дебатах Великобританії та Італії. При цьому застосовуються методи порівняльного, компонентного та контекстуального аналізу.

Парламентські дебати як жанр політичного дискурсу є особливим видом інституціалізованої комунікації, багаторівневість якої виявляється у тісному взаємозв'язку між мовним та культурологічним, дискурсивним та метадискурсивним, вербальним та невербальним, індивідуальним та груповим, соціальним та політичним тощо. На кожному із зазначених рівнів простежуються як ізоморфні, універсально-типологічні характеристики, так і аломорфні. Самобутність кожної Етнокультурної спільноти полягає у неповторній комбінації аломорфних та ізоморфних характеристик, які складають основу її національної ідентичності.

Однією із крос-культурних характеристик парламентських дебатів є стратегічність мовлення учасників інституціалізованої комунікації, ефективність якої залежить від вміння адресантом повідомлення підібрати адекватні мовні та немовні засоби організації впливу на цільову аудиторію. Під комунікативною стратегією ми розуміємо комплекс взаємообумовлених вербальних та невербальних дій (тактик), націлених на досягнення певної комунікативної мети з урахуванням зовнішніх (місце, ситуація, кількість учасників) та внутрішніх (фонові знання учасників, їх переконання, налаштованість) контекстуальних чинників [1, с.6-7]. Будь-яка комунікація відбувається в унікальному контексті, чи ситуації. Вона являє собою систему взаємопов'язаних універсальних та етноспецифічних факторів, що чинять вплив на актуалізацію мовлення мовцем та його інтерпретацію слухачем. Завдання адресанта щодо побудови комунікативної стратегії полягає в прогнозуванні реакції адресата на ту чи іншу вербальну або невербальну тактику, а також оцінити, наскільки ця реакція узгоджується з його задумом. Ефективність мовленнєвих інтеракцій оцінюється з позиції адресат-орієнтованого підходу [1, с.8], що в свою чергу дозволяє дійти висновків щодо доцільності та ефективності обраної мовцем комунікативної стратегії. Для комунікативної стратегії доміантною є функція повідомлення, яка виступає посередником між його відправником та одержувачем. Вплив, що справляється на цільову аудиторію, носить як раціональний, так і емоційний характер, причому емоційне сприйняття передує раціональному. Актуалізація емоційного впливу відбувається завдяки дії формальних факторів повідомлення: візуального (включаючи зовнішній вигляд мовця, його міміку та жести під час виступу) та аудіального (включаючи різні фонетичні особливості мовлення: артикуляцію звуків, вимову, гучність та темп).

Комунікативна стратегія самопрезентації є наскрізною типологічною ознакою дискурсу парламентських дебатів. Її призначення полягає в тому, щоби створити та послідовно підтримувати у свідомості адресата певне уявлення про адресанта, його позиції та цінності. Попри унікальність контексту кожного випадку парламентських дебатів, їх етноспецифічні ознаки, образ адресанта повинен бути позитивним, засвідчувати його компетентність, обізнаність, відвертість, відданість етнокультурній спільноті, яку він представляє.

Образ адресанта повідомлення у парламентських дебатах зазвичай уособлює як загальнолюдські цінності, так і засади національної ідентичності та відповідає образу сильного та успіш-

ного діяча у межах сформованої політичної культури. Тому виступи британських парламентарів пронизані шанобливим ставленням до влади, дотриманням традицій, обстоюванням свободи слова. Інколи шанобливість носить ритуальний характер, як от обмін увічливостями на початку виступу: The Minister of State, Department of Energy and Climate Change (Joan Ruddock): *May I also say what a pleasure it is to serve under your chairmanship, Miss Begg? First, I congratulate the hon. Member for East Surrey on having reached this stage with his private Member's Bill. Many fail by the wayside, but he has made it into Committee. We have been pleased to work with him and he has been extremely cooperative, which we appreciate. I also thank him for his kind words about our civil servants who, as he rightly said, have worked extremely hard to get us to this position.* [6]. Неодмінною складовою стратегії самопрезентації у британських парламентських дебатах є наведення мовцями підкріплених цифрами доказів своєї дієвості та послідовності: Maria Eagle: *"Of course the climate is a challenging one, but that is not a reason to give up. We are providing more assistance, through interventions, to help them to do that, and to deal with the real risk factors such as a lack of accommodation, a lack of employment and a lack of support. The figures to which I referred earlier show that we are succeeding, and we intend to continue to do so"* [6].

Італійські парламентарі теж використовують кількісні дані для надання своїм словам ваги, однак у даному парламентському дискурсі більше значення має порівняння сутностей: *È la prima volta, dal dopoguerra ad oggi, che si riscontra un dato simile, registrato solo negli anni Trenta. Il Fondo monetario internazionale stima in negativo anche il dato 2010, dando, quindi, poche possibilità e poche speranze di una pronta ripresa immediata già per il prossimo anno. Altri dati sono altrettanto e chiaramente negativi: il tasso di disoccupazione è del 6,1 per cento, 500 mila lavoratori sono in cassa integrazione, la Confindustria ritiene che la crisi distruggerà 600 mila posti di lavoro* [4].

Типовими тактиками стратегії самопрезентації у британських парламентських дебатах є апеляція до демократичних засад держави: Mr. Wills: *"I entirely agree. We believe that the link between Members of Parliament and their constituents is fundamental to the health of our democracy, and we certainly propose to retain it"; "The Bill would have succeeded in unraveling, in just a few days, fundamental rights that have been at the foundation of our democracy for centuries"* [6]; позиціонування себе, як слуги народу та держави: *"We do not hold those rights for our own benefit: we hold them on behalf of the electorate. It is on that point that I make my main case."*; *"In addition, we are actively considering measures to make the United Kingdom a global leader in research on the alleviation, prevention and cure of asbestos-related diseases"* [6]. Вдаючись до кожної із зазначених тактик парламентарі послуговуються різноманітними стилістичними засобами організації впливу на аудиторію – метафорами (*the health of our democracy*), повторами ключових слів – аксіологом (*fundamental rights, foundation of democracy; fiducia, democrazia parlamentare*), контрастом (*we do not hold those rights for... we hold them on behalf of*).

В італійському парламентському дискурсі спостерігається менше метафор, хоча їх образна насиченість вища (*spirito di ambientalismo del fare, che è da sempre la bussola a cui si ispira ogni azione in politica // in questo campo la vecchia Europa è stata all'avanguardia: ha innalzato il vessillo della lotta ai mutamenti climatici e il vessillo di Kyoto*) [4]. На противагу британцям, італійські депутати використовують набагато більше повторів. Характерними для італійських дебатів є подвійне повторення прикметників, що свідчить про помітну емоційність мовлення, адже така тактика робить повідомлення яскравішим і ефектнішим. Наприклад: *proposte concrete e idee relative a misure efficaci ed efficienti // in maniera chiara e netta // giusta e legittima volontà // impegno più concreto e fattivo // anche rendendo omogenei e coerenti gli indirizzi regionali con quelli nazionali* [4]. Крім того, італійський парламентський дискурс рясніє синтаксичними повторами, наголошуючи на пов'язаності згаданих елементів у єдине ціле. Зазначена особливість заслуговує на нашу увагу, бо саме у такий спосіб емпатичність мовлення доповнюється когерентністю повідомлення: *Mi prendo l'impegno di fare un po' da tramite tra tutti i gruppi e mi auguro di riuscire a fare questo lavoro e di riuscire a portare in maniera unitaria una mozione parlamentare che dice agli italiani: c'è un ambiente da salvare; siamo qua con voi per cercare di farlo. C'è un mercato da rilanciare; siamo qua con voi per cercare di farlo. C'è da restituire ai nostri figli e ai nostri nipoti quello che abbiamo ereditato dai nostri padri e dai nostri nonni con la consapevolezza che quello che abbiamo distrutto prima, non dobbiamo continuare a distruggerlo, ma va salvaguardato. E tutto questo rientra nell'intero pacchetto della sintesi delle quattro mozioni* [4].

Для виділення основних тез італійські парламентарі послуговуються також найвищим ступенем порівняння якісних прикметників разом із повторенням: *La crisi economica è gravissima...*

dovrei dire drammatica... // Altrettanto drammatica è la crisi climatica... [4]. Аксіологічність італійського мовлення в парламентських дебатах дається взнаки, коли йдеться про безперечну значущість, вагомість сказаного, що пов'язується з боротьбою (*la lotta*), національним добробутом (*il bene*) та ідеалами країни (*il Paese*).

Контраст є одним з найефективніших засобів побудови комунікативних стратегій у контексті британських парламентських дебатів, зокрема стратегії самопрезентації. Британські парламентарі схильні позиціонувати себе як «жорстких, але справедливих». Вербалізоване або невербалізоване «але» присутнє у більшості парламентських інтеракцій: “*We should remain “realistic”, we need to be fair but firm. we need to stop illegal immigration.*”[6]. Контраст додає промова парламентарів доречної пафосності і здебільшого базується на контекстуальних антонімах у межах паралельних конструкцій: *It is not just morally the right thing to do but economically essential. This will require tough decisions, but I am determined that they will be fair decisions. You can grow your way out of recession. You cannot cut your way out. We could have decided to do nothing. But we chose to act* [6].

У порівнянні з вираженням контрасту у британському парламентському дискурсі італійський багатий на протилежності в межах ідейної організації думки, тобто контраст знаходиться всередині окремого судження мовця. Наприклад: *C'è un pericoloso pensiero che vediamo aleggiare in alcuni ragionamenti secondo il quale la crisi economica è troppo forte, grave e drammatica per potersi occupare anche della questione dei mutamenti climatici, avendo quindi altre priorità; in realtà, è vero esattamente il contrario // Inoltre, hanno affermato che queste grandi neviccate sono la conferma che si tratta di sirene sbagliate e che tutto va bene.*

Non è così. È vero che è nevicato tanto, ma nevicava tanto anche dieci e forse venti o trent'anni fa e, anzi, questo si può affermare senza dire alcun «forse», perché abbiamo i dati degli ultimi cento anni e... [4]. Можна припустити, що прояв антагоністичних суджень у різних реченнях або їх частинах справляє більший вплив на італійську аудиторію, аніж прозоре протиставлення контекстуальних антонімів у паралельних конструкціях. Нерідко імпліцитне вираження протиставного сполучника *але* в італійському парламентському мовленні вимагає більше концентрації і активного сприйняття інформації з боку депутатів.

Італійці навіть під час дебатів у парламенті не бояться висловити можливість не здійснити бажаного і нерідко визнають власні помилки: *Dunque, è importante operare per quanto riguarda i risvolti economici ed ambientali, ma anche lavorare per spingere a un miglioramento del nostro stile di vita, perché, purtroppo, molte volte rischiamo, anche in buona fede (io per primo), di cadere nella demagogia ambientale che ci porta a dire che dobbiamo fare tutto, e alla fine risolviamo poco. // Parliamoci chiaro, hanno governato in tanti, perché il piano energetico nazionale elaborato negli anni Sessanta da Donat Cattin è stato smontato dalla demenzialità di qualcuno che ha cavalcato un referendum demenziale; e quando dico «qualcuno» non mi rivolgo ad una parte politica in particolare, perché purtroppo sono stati tanti e di tutte le parti. Però il Paese oggi si trova in questa situazione, perché non ha affrontato con serietà e consapevolezza il problema del futuro* [4].

Варто відзначити одну з найприкметніших культурообумовлених особливостей італійського парламентського дискурсу: незважаючи на серйозність події (дебати є частиною законотворчого процесу) у мовленні парламентарів можна почути гумор. Наприклад: *Ritengo opportuno ricordare, in chiusura, per i distratti, che il Governo Berlusconi è in carica da nove mesi, in un periodo di grave crisi economica, con un debito pubblico che obbliga a scelte caute, razionali, concrete ed efficaci, anche in campo ambientale, e che non vi è spazio per illusioni e fantasie verdi di tipo ideologico* [4].

У результаті порівняльного аналізу виступів англійських та італійських парламентарів нами було виділено ряд комунікативних тактик у межах стратегії самопрезентації, що у крос-культурному аспекті мають як ізоморфні, так і аломорфні характеристики. Ізоморфні ознаки дискурсу парламентських дебатів у Великобританії та Італії в межах стратегії самопрезентації охоплюють тактики апелювання до загальнолюдських цінностей, національної ідентичності, демократичних засад, тактику кількісного обґрунтування якості та ефективності певної політики, тактику позиціонування себе як представника політичної еліти певної соціокультурної спільноти. Однак, якщо самопрезентація британських парламентарів зводиться до характеристики “*tough/firm but fair*” і здійснюється виключно у позитивному світлі, італійські мовці жорсткі та справедливі не тільки по відношенню до інших, але і стосовно самих себе, тому нерідко вдаються до негативної оцінки власних дій. Аломорфні характеристики виявляються і у функціональному плані стилістичних засобів організації впливу на цільову аудиторію у межах стратегії самопрезентації. Серед них превалюють метафори, повтори та контраст. Так, якщо у контексті британських парламентських деба-

тів метафора є виявом певної стратегічно обумовленої тактики, то для італійців це – іманентна характеристика самої мови.

Домінування тактик організації непрямого впливу на цільову аудиторію у Палаті Общин та прямого впливу у Палаті Депутатів дозволяють зробити висновок про виразнішу конфронтаційність в італійських парламентських дебатах. Високий ступінь імпліцитності, завуальованості парламентських інтеракцій у Палаті Общин свідчить про етнокультурну особливість відповідної політичної спільноти: йти шляхом еволюції, а не революції, шукати компроміс, обминаючи гострі кути, виявляючи свою повагу до традицій та влади. Однак, якщо шанобливість британських парламентарів є інституціалізованим атрибутом цього жанру політичного дискурсу, то ввічливість італійців, метафорична декоративність мовлення є лінгвокультурологічною, а не дискурсивною особливістю.

У подальших студіях вважаємо за доцільне здійснити зіставний аналіз досі нерозглянутих вербальних та невербальних рис парламентської комунікації у Палаті Общин та Палаті Депутатів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Калинин К.Е. Коммуникативные стратегии убеждения в англоязычном политическом дискурсе: Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.04. – Нижний Новгород, 2009. – 20 с.
2. Charteris-Black J. Politicians and Rhetoric. The Persuasive Power of Metaphor. – New York: Palgrave Macmillan, 2005. – 239p.
3. Desideri P. Teoria e prassi del discorso politico. – Roma: Bulzoni, 1984. – 318 p.
4. Dibattiti Svolti Nella XVI Legislatura. Resoconti Stenografici 2009 sul sito www.camera.it/resoconti
5. Dijk, van T.A. Discourse, Interaction and Cognition. // Discourse Studies, 8(1). – Routledge, 2006. – P.159-177.
6. House of Commons (Official Reports). Parliamentary Debates (Hansard 2009, 1998, 1989) at www.publications.parliament.uk

Рахуба В. І.
(Брест)

ДО ПИТАННЯ ПРО ТРАНСПОЗИЦІЙНУ ПАРАДИГМУ

Результатом взаємодії прикметника з іншими кардинальними частинами мови є наявність в мові відад'єктивних дериватів різних типів. У статті розглядаються способи перекатегоризації прикметника та семантичні особливості відад'єктивних дериватів в англійській мові.

Результатом взаємодії прилагательного с другими кардинальными частями речи является наличие в языке отад'єктивных дериватов различных типов. В статье рассматриваются способы перекатегоризации прилагательного и семантические особенности отад'єктивных дериватов в английском языке.

The result of the interaction of the adjective with other cardinal parts of speech is the presence in the language of adjectival derivatives of different types. The article investigates different transpositional processes which lead to the formation of signs of another type-of-speech belonging and semantic peculiarities of these derivatives in the English language.

Розвиток будь-якої природної мови зачіпає не тільки його морфологічну та синтаксичну структуру, але й охоплює процес створення нових лексичних одиниць. Пізнаючи навколишній світ, людина прагне осмислити його через категоризацію мовних одиниць, через їх інтеграцію і диференціацію. У мовній системі відображаються різноманітні зв'язки і відносини між явищами навколишнього світу, а вивчення цієї взаємодії в його конкретному прояві дозволяє глибше зрозуміти як властивості мови, так і його структуру.

Частини мови мають польову структуру, ядерні одиниці якої характеризуються усіма диференціальними ознаками, властивими даному граматичному класу, а на периферії розташовуються знаки, в яких виявляються властивості, релевантні для інших лексико-граматичних класів. Е.Селір зауважує, що нам часто видається, що «дієслова обов'язково мають відношення до дії, ніби якості виражаються прикметниками. ... Достатньо звернутися до нашого словника, щоб виявити, що частини мови далеко не відповідають такому безпосередньому аналізу дійсності», а семантичний компонент у значенні окремої частини мови свідчить про те, що частини мови «не тільки тісно прилягають одна до одні, а й в разючому ступені перетворювані реально одна в іншу» [4, с. 94, 116].

В англійській мові більша частина словникового складу представлена похідними одиницями. У лінгвістиці для позначення механізму перекладу слова (основи) з однієї частини мови в іншу